

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní JUDr. Lenkou Loudovou ve věci

žalobce: **Mgr. X. X., narozený dne X**
bytem X

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, 125 08 Praha 3

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 30. 6. 2023, č. j. X, o zaplacení 60 350 Kč
s úroky z prodlení za dobu od 1. 1. 2022 do zaplacení,

takto:

- I. Žaloba se v části, kterou se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 30. 6. 2023, č. j. X, zamítá.
- II. Žaloba se v části, kterou se žalobce domáhal zaplacení částky 60 350 Kč s úroky z prodlení za dobu od 1. 1. 2022 do zaplacení, odmítá.
- III. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

Shodu s prvopisem potvrzuje J. S.

1. Žalobce se žalobou domáhal zrušení rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) ze dne 30. 6. 2023, č. j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým bylo podle § 90 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), k námitkám žalobce změněno prvostupňové rozhodnutí ČSSZ č. I a II, ze dne 19. 7. 2022, č. j. X, o povinnosti vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění. Napadeným rozhodnutím bylo rozhodnuto výrokem I. tak, že podle ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci sociálního zabezpečení“), se účastníkovi řízení ukládá povinnost vrátit ČSSZ přeplatek v částce 38 954 Kč, který vznikl za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 na starobním důchodu, a to do 8 dnů od právní moci. Výrokem II. bylo rozhodnuto, že podle ustanovení § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení se k uspokojení přednostní pohledávky oprávněné ČSSZ z titulu přeplatku ve výši 38 954 Kč, který vznikl za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 na starobním důchodu účastníka řízení, zahajují srážky z důchodu, který přísluší účastníkovi řízení jako povinnému od plátce důchodu ČSSZ, a to až do úplného uspokojení této pohledávky.
2. Žalobce se též domáhal zaplacení částky 60 350 Kč spolu s úroky z prodlení za dobu do 1. 1. 2022 do zaplacení.

II. Žalobní body

3. Žalobce namítal, že nebyly splněny předpoklady pro vrácení vyplacené částky důchodu, neboť si nebyl vědom neoprávněného vyplacení dávky. Žalobce uvedl, že je příjemcem dávek důchodového zabezpečení od 10. 5. 2022 ve výši 15 359 Kč měsíčně. Žalovaná zasílala výplatu důchodu, ačkoli souběžně řešila návrh žalobce na posunutí termínu pro přiznání a výplaty starobního důchodu, což zapříčinilo přeplatek, o kterém však žalobce nebyl řádně informován. Žalovaná od počátku závažným způsobem porušovala práva žalobce a nezákonně mu z výplaty důchodu strhávala exekuční srážky a žalobci neposkytla relevantní informace o případném přeplatku.
4. Žalobce poukázal na předpoklady vzniku odpovědnosti za přeplatek na dávce, a to porušení právní povinnosti a existence přeplatku na dávce, bez pochybností musí být prokázána příčinná souvislost, což v daném případě není. Žalobce důrazně nesouhlasil s tvrzením, že si byl vědom neoprávněného vyplacení dávek.
5. Žalobce využil oddlužení, aby požádal o vrácení přeplatku na vyplacení závazků z minulého veřejného pojištění s odkazem na uplatnění návrhu podle zákona č. 286/2021 Sb., tj. z poukázané částky ve výši 60 350 Kč od insolvenčního správce požadoval odečíst pouze jistinu a paušální náklad oprávněné osoby, ale žalovaná se návrhem žalobce odmítla zabývat a celý obnos si neoprávněně ponechala. Žalovaná tedy nesprávně zúčtovala částku 60 350 Kč, kterou obdržela od insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení, žalobce se žalobou domáhá zaplacení této částky s příslušenstvím.

III. Vyjádření žalované

6. Žalovaná ve svém vyjádření shrnula podstatné okolnosti případu. Zdůraznila, že pro určení odpovědnosti žalobce za vznik přeplatku na starobním důchodu je určující, že žalobce musel z okolností předpokládat, že starobní důchod byl v předmětné době vyplacen v jeho prospěch neprávem, avšak nechal žalovanou tuto platbu vyplatit a dosud ji nevrátil. Není přitom relevantní, jestli účastník řízení opravdu předpokládal, že mu byl starobní důchod v předmětné době vyplácen neprávem, ale to, zda tuto skutečnost vzhledem k okolnostem případu a ke svým osobním poměrům předpokládat mohl a měl. Pro určení odpovědnosti žalobce za vznik přeplatku na starobním důchodu je určující, že žalobce musel z okolností předpokládat, že starobní důchod byl v předmětné době vyplacen v jeho prospěch neprávem, avšak nechal žalovanou tuto platbu vyplatit a dosud ji nevrátil. Není přitom relevantní, jestli žalobce opravdu předpokládal, že mu byl starobní důchod v předmětné době vyplácen neprávem, ale to, zda tuto skutečnost vzhledem k okolnostem případu a ke svým osobním poměrům předpokládat mohl a měl.

IV. Obsah správního spisu

7. ČSSZ rozhodnutím č. I č. j. X ze dne 19. 7. 2022 (dále „prvostupňové rozhodnutí č. I“) podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení uložila účastníkovi řízení povinnost vrátit ČSSZ přeplatek v částce 49 055 Kč, který vznikl za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 na jeho starobním důchodu, a to do 8 dnů od právní moci rozhodnutí, a jednak rozhodnutím č. II č. j. X ze dne 19. 7. 2022 (dále „prvostupňové rozhodnutí č. II“) rozhodla o tom, že podle ustanovení § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení se k uspokojení přednostní pohledávky oprávněné ČSSZ z titulu přeplatku ve výši 49 055 Kč, který vznikl za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 na starobním důchodu účastníka řízení, zahajují srážky z důchodu, který přísluší účastníkovi řízení jako povinnému od plátce důchodu ČSSZ, a to až do úplného uspokojení této pohledávky. Tato rozhodnutí byla doručena účastníkovi řízení dne 22. 7. 2022.
8. V podání ze dne 14. 8. 2022 žalobce proti rozhodnutí č. I podal námitky, uvedl, že od vzniku nároku na výplatu invalidního důchodu od 1. 3. 2018 mu byly sráženy ve prospěch exekutorů srážky, ačkoliv se nacházel v insolvenčním řízení, ve kterém se výkon rozhodnutí neprovádí, a navíc ze zaslaných dokumentů vyplývaly tři vyživovací povinnosti, což vylučovalo srážky z tzv. nezabavitelné částky. Z výtěžku insolvenčního řízení zaslal insolvenční správce ČSSZ celkem 60 350 Kč, ačkoliv měla ČSSZ v souladu se zákonem č. 286/2021 Sb. obdržet pouze jistinu a paušální náhrady výkonu rozhodnutí, v této věci byla zaslána předžalobní upomínka k vrácení bezdůvodného obohacení. Opakovaně rozporoval vypočtenou dobu odpracovaných roků a požadoval úplný výpis s vyznačením zaměstnavatelů. Veškeré zaslané finanční prostředky měly označení „DŮCHOD“ nebo „DOPLATEK“, což právem považoval za postupné vypořádání nedoplatků za nezákonné exekuce. Rozhodně odmítá tvrzení, že by úmyslně přijímal neoprávněné finanční plnění nebo vědomě přijímal vyšší částky, než mu náleželo. Změna termínu pro přiznání starobního důchodu vycházela z doporučení daňové poradkyně, ale docházelo k výplatě invalidního důchodu, ačkoliv to na složenkách nebylo vyznačeno a přijaté dokumenty o výši plnění vždy písemně rozporoval. Na základě výše uvedeného navrhuje napadené rozhodnutí ze dne 19. 7. 2022 zrušit a úplně vypořádat závazky ČSSZ, včetně úhrady za právní služby.

9. V dalším podání ze dne 15. 8. 2022 žalobce proti rozhodnutí č. II podal námitky, uvedl, že plátce důchodu prováděl i v režimu insolvenčního řízení srážky ve prospěch soudních exekutorů, což vytvořilo exekuční titul v postavení účastníka řízení jako věřitele, dále plátce důchodu obdržel bezdůvodné obohacení ve výši 60 350 Kč od insolvenčního správce, ačkoliv podle zákona č. 286/2021 Sb. měl obdržet pouze jistinu a paušální náklady exekuce. Proto žádá o zrušení napadeného rozhodnutí č. II a vypořádání všech závazků vůči jeho osobě.
10. Žalovaná v napadeném rozhodnutí konstatovala, že účastník řízení uplatnil dne 13. 8. 2021 žádost o starobní důchod před dosažením důchodového věku a přitom požádal o jeho přiznání od 13. 8. 2021. Následně byl rozhodnutím ČSSZ ze dne 11. 2. 2022, č. j. X, přiznán účastníku řízení starobní důchod od 13. 8. 2021 ve výši 13 007 Kč měsíčně, zvýšený od 1. 1. 2022 na částku 13 780 Kč měsíčně. Dne 22. 2. 2022 bylo ČSSZ doručeno podání, v němž účastník požádal o přiznání starobního důchodu od 10. 5. 2022, namísto od 13. 8. 2021, v této části se tak jednalo o žádost o změnu data přiznání důchodu podle § 86 odst. 4 písm. a) zákona o organizaci sociálního zabezpečení, které bylo třeba vyhovět.
11. Rozhodnutím ČSSZ ze dne 26. 4. 2022, č. j. X, bylo zcela změněno rozhodnutí ze dne 11. 2. 2022, č. j. X, a to tak, že podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), byl účastníku řízení až od 10. 5. 2022 přiznán starobní důchod ve výši 15 359 Kč měsíčně.
12. V důsledku výše uvedených skutečností tak vznikl za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 na dříve přiznaném starobním důchodu přeplatek, nikoliv však ve výši 49 055 Kč, jak bylo uvedeno v prvostupňovém rozhodnutí č. I, nýbrž ve výši 38 954 Kč. Část přeplatku ve výši 3 214 Kč byla již před vydáním prvostupňových rozhodnutí č. I a II zúčtována s doplatkem nově přiznaného starobního důchodu ve stejné výši, k úhradě poté zbývala částka 45 841 Kč. Dále byla část přeplatku na dříve přiznaném starobním důchodu, vyplaceného na exekuce účastníka řízení v celkové výši 6 887 Kč, exekutorem vrácena, nelze ji tak po účastníkovi řízení nadále vymáhat. Přeplatek v celkové výši 38 954 Kč vznikl jako rozdíl mezi částkou, která byla neoprávněně vyplacena ve prospěch účastníka řízení za uvedené období na dříve přiznaném starobním důchodu, a částkou, která mu za stejné období náležela v rámci dříve přiznaného invalidního důchodu. K úhradě zbývajících výše přeplatku přitom bylo možno vzhledem k výši vypláceného důchodu vydat rozhodnutí o jeho úhradě srážkami z vypláceného důchodu podle § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení.
13. Žalovaná odkázala na ust. § 115a odst. 1, 2 a § 118a odst. 1, 2, 3 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. Uvedla, že v souladu s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54, je třeba chápat ustanovení § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení jako alternativní skutkové podmínky, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Z výše uvedeného a z dalších skutečností Nejvyšší správní soud vyvozuje, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní, nikoliv v úmyslné formě. Zákon o organizaci sociálního zabezpečení neobsahuje žádné ustanovení umožňující vyvinění příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek, a to ani z důvodu, že splátky důchodu byly orgánem sociálního zabezpečení poukázány omylem.

14. Žalovaná zdůraznila, že základními předpoklady vzniku právní odpovědnosti za přeplatek na dávce je obecně existence porušení právní povinnosti a přeplatek na dávce vyplacené neprávem, nebo ve vyšší částce, než náležela. Dalším předpokladem právní odpovědnosti je příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a následkem, tj. vznikem přeplatku na dávce. A v případě subjektivní odpovědnosti je nutné zavinění. Rozlišují se dvě základní formy zavinění, a to zavinění úmyslné a zavinění z nedbalosti. Ke vzniku subjektivní odpovědnosti přitom postačí, je-li prokázáno zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. O zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se jedná v případě, kdy subjekt nevěděl, že svým protiprávním úkonem může přeplatek způsobit, ačkoliv vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům to vědět měl a mohl.
15. Odpovědnost za přeplatek je subjektivní, účastník řízení odpovídá za vznik přeplatku, jen pokud jej zavinil. Účastník požadavkem na změnu data přiznání starobního důchodu, kterému byla ČSSZ v souladu s ustanovením § 86 odst. 4 zákona o organizaci sociálního zabezpečení povinna vyhovět, vědomě způsobil, že dávka 38 954 Kč za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 byla v jeho prospěch vyplacena neprávem.
16. Výplata starobního důchodu byla provedena ve prospěch účastníka řízení za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022, což znamená, že je odpovědný jako příjemce důchodu za vznik přeplatku na tomto starobním důchodu. Účastníkovi řízení muselo být zřejmé, že mu nemůže náležet, a tak zavinil vznik přeplatku. Pro určení odpovědnosti účastníka řízení za vznik přeplatku na starobním důchodu je určující, že účastník řízení musel z okolností předpokládat, že starobní důchod byl v předmětné době vyplacen v jeho prospěch neprávem, avšak nechal ČSSZ tuto platbu vyplatit a dosud ji nevrátil. Není přitom relevantní, jestli účastník řízení opravdu předpokládal, že mu byl starobní důchod v předmětné době vyplácen neprávem, ale to, zda tuto skutečnost vzhledem k okolnostem případu a ke svým osobním poměrům předpokládat mohl a měl. Otázky nároku na starobní důchod a vzniku přeplatku na dávce důchodového pojištění řeší zákon o důchodovém pojištění a zákon o organizaci sociálního zabezpečení, s nimiž měl účastník řízení možnost se seznámit, neboť všechny obecně závazné právní předpisy jsou v České republice zveřejňovány ve Sbírce zákonů, která je veřejně přístupná nejen u příslušných orgánů veřejné správy, ale i ve vzdělávacích institucích (knihovnách) a v elektronické podobě na internetu. Právní zásada, že neznalost zákona neomlouvá, je obecně platným principem.
17. Pro stanovení povinnosti vrátit přeplatek na dávce důchodového pojištění není rozhodné, kdy bylo vydáno rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na neoprávněně vyplacené dávce, nýbrž to, že adresát neoprávněně vyplacenou splátku dávky nechal ve svůj prospěch vyplatit a následněji nevrátil při vědomí jejího neoprávněného vyplacení.
18. Závěrem se žalovaná zabývala příčinnou souvislostí mezi zaviněným porušením právní povinnosti účastníka řízení a vznikem přeplatku na jeho starobním důchodu. Tím, že účastník řízení nechal ve svůj prospěch vyplatit, resp. bezodkladně nevrátil, splátky starobního důchodu, o nichž musel na základě požadavku na změnu data, od něhož mu má být přiznán starobní důchod, předpokládat, že mu nenáleží, zaviněně porušil právní povinnost vyplývající z § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. V daném případě existuje příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti účastníka řízení nepřijmout, resp. bezodkladně vrátit, částky vyplacené na starobním důchodu, o nichž musel z okolností předpokládat, že byly v jeho prospěch vyplaceny neprávem, a

vznikem přeplatku na starobním důchodu, neboť pokud by účastník řízení tyto splátky ve svůj prospěch nepřijal, resp. bezodkladně by je vrátil, přeplatek by nevznikl.

19. Napadeným rozhodnutím byl výrok prvostupňového rozhodnutí změněn, neboť v rámci námitkového řízení byly shledány důvody k částečnému vyhovění námitkám účastníka řízení, pokud jde o snížení částky přeplatku. Rozhodnutí o námitkách nijak neovlivňuje případné občanskoprávní nároky účastníka řízení plynoucí z případného protiprávního jednání dalších subjektů, kterým by mohla být účastníkovi řízení způsobena škoda.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

20. Městský soud v Praze o věci samé rozhodl bez jednání dle § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), jelikož účastníci se na výzvu soudu ve stanovené době nevyjádřili. Soud přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí v rozsahu uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.), a vycházel při tom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Po zhodnocení uvedených skutečností dospěl soud k závěru, že žaloba není důvodná.
21. V projednávané věci není sporné, že žalobce nejprve požádal dne 13. 8. 2021 o přiznání starobního důchodu ode dne 13. 8. 2021. Žalobci bylo vyhověno rozhodnutím ze dne 11. 2. 2022, tento důchod mu byl vyplacený. Žalobce následně dne 22. 2. 2022 požádal o přiznání starobního důchodu až od 10. 5. 2022. Také této jeho žádosti bylo vyhověno a důchod mu byl přiznán od pozdějšího data, avšak ve vyšší částce, zároveň však za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 vznikl na starobním důchodu přeplatek. Žalobce vznik přeplatku ani jeho výši nespороval, namítal však, že k jeho vrácení není povinen, neboť platby přijal v dobré víře, že mu náleží (z jiného titulu).
22. Podle § 86 odst. 4 písm. a) zákona o organizaci sociálního zabezpečení *oprávněný může do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení písemně požádat o změnu data přiznání důchodu nebo jeho výplaty; takovou žádost může podat nejvýše dvakrát v případě přiznání téhož důchodu.*
23. Podle § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení *vznikne-li v důsledku postupu podle § 86 odst. 4 a 5 přeplatek, zúčtuje se spolu s doplatkem nově stanovené výše důchodu nebo se uhradí srážkami z vypláceného důchodu. Podle věty první se postupuje i v případě, kdy se snižuje výše důchodu z českého důchodového pojištění v důsledku postupu podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy. Ustanovení § 118a odst. 4 není postupem podle věty první a druhé dotčeno.*
24. Podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení *jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoli musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.*

25. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2014, č. j. 8 Ads 17/2014-33, je schéma odpovědnostního vztahu podle § 118a odst. 1 zákona tvořeno třemi alternativními skutkovými podstatami: i) nesplnění uložené povinnosti, ii) přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení, iii) jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku. Pro vznik odpovědnosti za přeplatek musí být naplněna alespoň jedna z nich (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54). U prvně uvedené skutkové podstaty (nesplnění uložené povinnosti) se přitom jedná o odpovědnost objektivní, u které se nezkoumá zavinění (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2013, č. j. 4 Ads 58/2013-21). Další dvě skutkové podstaty (vědomé přijetí důchodu ve vyšší částce, jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku) jsou založeny na principu subjektivní odpovědnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20). Ke vzniku subjektivní odpovědnosti za přeplatek na důchodu je třeba naplnit čtyři kumulativní předpoklady. Prvním z nich je protiprávní jednání, kterým se rozumí přijetí neoprávněně vyplacených částek. Druhým je škodlivý následek - vznik přeplatku. Třetím je příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem - tedy že přeplatek vznikl v důsledku přijetí neoprávněně vyplacené částky. Čtvrtým předpokladem je zavinění, kterým se rozumí vnitřní psychický stav příjemce důchodu k přijetí neoprávněně vyplacené dávky. Zavinění má dvě složky - rozumovou (vědomostní) a volní. Obě tyto složky musí být naplněny kumulativně.
26. V projednávaném případě je žalobce skutečně povinen vrátit přeplatek na starobním důchodu, neboť ač byl důchod žalobci nejdříve přiznán od 13. 8. 2021, žalobce následně svůj názor změnil a požadoval jeho přiznání až od data 10. 5. 2022. Žalobce nicméně postupoval zcela v souladu s právem, neboť jde o postup předvídaný a zamýšlený zákonodárcem v ust. § 86 odst. 4 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, dle názoru soudu tak není na místě aplikace § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. V projednávané věci nepochybila ani žalovaná, když žádosti žalobce o změnu data přiznání důchodu vyhověla, neboť šlo o první a včasnou žádost o změnu data přiznání důchodu.
27. Volba data přiznání důchodu nebo jeho výplaty může poměrně razantním způsobem ovlivnit jeho výši. Pozdější volba data přiznání důchodu může znamenat trvalé navýšení důchodu. Vzhledem k tomu, že následky volby data přiznání či výplaty důchodu jsou trvalé a ne vždy se podaří provést tuto volbu správně hned napoprvé, poskytuje zákon možnost požádat o změnu data přiznání důchodu nebo jeho výplaty, popř. o změnu data uvolnění výplaty starobního důchodu nebo zařízení výplaty starobního důchodu, která nebyla zařízena ode dne přiznání tohoto důchodu. Je třeba počítat s tím, že je-li žádáno o posun k datu pozdějšímu, než bylo původní zvolené datum, bude nutno vrátit příslušný přeplatek na dávce plátcí důchodu. Na tuto situaci je pamatováno v ust. § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, podle něhož vznikne-li v důsledku postupu podle § 86 odst. 4 přeplatek, zúčtuje se spolu s doplatkem nově stanovené výše důchodu nebo se uhradí srážkami z vyplaceného důchodu [PELIKÁNOVÁ, Helena a František VLASÁK. § 86 Rozhodnutí. In: VOŘÍŠEK, Vladimír a Roman LANG. Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení: Praktický komentář, Systém ASPI. Wolters Kluwer].
28. Žalovaná v napadeném rozhodnutí uvedla, že povinnost žalobce vrátit přeplatek vznikla podle ust. § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, když dovodila, že

odpovědnost žalobce za vznik přeplatku je subjektivní, a to ve formě nedbalosti, když žalobce měl a mohl vědět, že svým protiprávním úkonem může přeplatek způsobit. Žalobce podle žalované vědomě způsobil, že dávka 38 954 Kč za období od 13. 8. 2021 do 9. 5. 2022 byla v jeho prospěch vyplacena neprávem.

29. Soud nemůže s tímto hodnocením souhlasit, žalobce se žádného protiprávního jednání nedopustil. Dávka mu byla přiznána a v souladu s vydaným rozhodnutím vyplácena. Zároveň žalobce svým jasným projevem vůle učiněným postupem předvídaným zákonem způsobil, že rozhodnutí o přiznání důchodu bylo následně změněno a důchod byl přiznán od pozdějšího data (a zanikl tak právní podklad pro již vyplacený důchod). Již tato skutečnost dle názoru soudu postačuje ke stanovení povinnosti žalobce přeplatek za uvedené období vrátit v souladu s § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, není zde prostor pro zkoumání subjektivní stránky jednání. Dle názoru soudu nelze dovozovat protiprávnost jednání žalobce ani ve vztahu k převzetí dávek důchodu vyplacených v souladu s tehdy platným rozhodnutím.
30. Výkladem § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení se zabývá také stanovisko Veřejného ochránce práv ze dne 2. 11. 2020, sp. zn. 686/2020/VOP/KPV, se závěrem, že u přeplatku podle tohoto ustanovení se nezkoumá zavinění příjemce důchodu.
31. Dle názoru soudu správnosti tohoto závěru nasvědčuje i výslovný odkaz na § 118a odst. 4 v ust. § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, tedy zákonodárce zřejmě nepředpokládal, že v případě vzniku tohoto typu přeplatku bude nutno naplnit některou ze skutkových podstat stanovených v § 118a odst. 1 či 2 téhož zákona.
32. V případě postupu podle § 115a odst. 2 citovaného zákona nejsou dány ani žádné liberační důvody, které by mohly být případnou příčinou zproštění této objektivní právní odpovědnosti příjemce dávky (obdobně jak tomu je u § 118a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení).
33. Žalovaná také v napadeném rozhodnutí nepřesně uvedla, že povinnost žalobce vrátit přeplatek vznikla podle ust. § 118a odst. 1, 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu (např. rozsudek ze dne 19. 5. 2021, č. j. 4 Ads 251/2019-37), jde přitom o různé skutkové podstaty, které není možné zaměňovat a aplikovat na stejný případ zároveň.
34. Soud tedy shrnuje, že stanovení povinnosti žalobci vrátit přeplatek na důchodu bylo věcně správné. S ohledem na právní závěry soudu nemůže obstát ani žalobní námitka, že si žalobce nebyl vědom neoprávněného vyplácení dávky. Pro úplnost a pro informaci žalobci soud dodává, že ani v případě, že by bylo nutné zkoumat zavinění žalobce, by nebylo možné uzavřít, že si žalobce nebyl vědom vzniku přeplatku. I laikovi musí být zřejmé, že pokud je k jeho žádosti změněno datum přiznání dávky na pozdější dobu (s cílem získat vyšší měsíční plnění), v mezidobí vyplacenou dávku bude nutno vrátit, neboť nárok na ni změnou původního rozhodnutí zanikne. Žalobce v žalobě neuvádí, z čeho měl čerpat dobrou víru, že mu vyplacené částky náleží.
35. Soud se zabýval i skutečností, zda výrok napadeného rozhodnutí s nepřesným uvedením zákonného ustanovení ob stojí. V projednávané věci je podstatné, že žalovaná v napadeném rozhodnutí dostatečně vymezila podstatné okolnosti pro uložení povinnosti vrátit přeplatek. Žalobce požádal o pozdější přiznání a výplatu důchodu, než

v původní žádosti, a za toto období mu skutečně byl důchod vyplacen, žalovaná pak k žádosti žalobce změnila první rozhodnutí o důchodu tak, že důchod byl žalobci přiznán od pozdějšího data (tj. od 10. 5. 2022). Pokud žalovaná se dále (nadbytečně) zabývala též naplněním podmínek podle ust. § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, nezpůsobuje to nezákonnost napadeného rozhodnutí.

36. Soud zvažoval i intenzitu vady, pokud žalovaná ve výroku stanovila povinnost vrátit přeplatek podle ust. § 118a odst. 1 zákona o organizaci sociálního zabezpečení. Zde zohlednil, že žalovaná v napadeném rozhodnutí vycházela i ze správného ust. § 115a odst. 2 zákona o organizaci sociálního zabezpečení, podle názoru soudu by byl nadměrně formalistický postup napadené rozhodnutí pro tuto nepřesnost zrušit.
37. K dalším námitkám soud uvádí, že žalovaná nepostupovala protiprávně, ani pokud zasílala výplatu důchodu podle původního požadavku žalobce, po dobu, kdy řešila návrh žalobce na posunutí termínu pro přiznání a výplaty starobního důchodu. Až rozhodnutím ze dne 26. 4. 2022, č. j. X, bylo změněno původní rozhodnutí o starobním důchodu a na místo přiznání důchodu od 13. 8. 2021 bylo datum přiznání důchodu změněno od 10. 5. 2022 (starobní důchod byl zároveň přiznán ve vyšší částce).
38. Pokud žalobce namítal, že o přeplatku nebyl řádně informován, o tomto přeplatku informován byl, a to jednak prvostupňovým rozhodnutím ze dne 19. 7. 2022 a následně i napadeným rozhodnutím o námitkách. Žalobci mimo to muselo být zřejmé, že pokud požádá o přiznání a výplatu důchodu od pozdějšího data, že dávky vyplacené v mezidobí bude nucen vrátit.
39. Pokud jde o spory žalobce pramenící z předchozích vztahů mezi účastníky, soud není oprávněn v rámci projednání této žaloby je řešit. Tvzení, že žalovaná od počátku závažným způsobem porušovala práva žalobce a nezákonně mu z výplaty důchodu strhávala exekuční srážky je nadto zcela obecné, soudu není zřejmé, o jaké exekuční srážky v jakém období mělo jít, tyto skutečnosti zjevně nemají vliv na správnost napadeného rozhodnutí.
40. Pokud jde o část žaloby, kterou se žalobce domáhá zaplacení částky 60 350 Kč s příslušenstvím, soud usnesením ze dne 9. 8. 2023 vyzval žalobce k odstranění vad žaloby. Žalobce v žalobě toliko uváděl, že tuto částku poslal insolvenční správce žalované, podle názoru žalobce měla žalovaná odečíst pouze jistinu a paušální náklad oprávněné osoby. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že žalobce v rámci správního řízení namítal, že ČSSZ se bezdůvodně obohatila, když jí insolvenční správce zaslal vyšší částku, než jí náležela. Soudu nebylo zřejmé, na základě jakých skutečností se žalobce domáhá zaplacení této částky vyplacené v rámci insolvenčního řízení po žalované, žalobce poučil, že je žalobu třeba v tomto směru doplnit a také odstranit rozpor žalobních tvrzení a navrhovaného petitu, když žalobce tvrdí, že si žalovaná měla správně od vyplacené částky insolvenčním správcem odečíst jistinu a paušální náklady oprávněné osoby, zároveň však požaduje zaplacení částky celé. Také nebyla nijak odůvodněna doba, od které požaduje úroky, není upřesněna ani výše požadovaných úroků.
41. Žalobce žalobu ve stanovené lhůtě nedoplnil, nevysvětlil, proč by dle jeho názoru měla věc měla spadat do správního soudnictví.
42. Podle § 7 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy

spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

43. Podle § 2 s. ř. s. ve správním soudnictví poskytují soudy ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem a za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon.
44. Rozsah přezkumné pravomoci soudů ve správním soudnictví je vymezen v § 4 ve spojení s § 2 s. ř. s. Jak uvedl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 30. 3. 2011, č. j. 1 As 102/2010–80, „pro soudní přezkum aktů správních orgánů pak podle ustálené judikatury zdejšího soudu musí být kumulativně splněny tyto tři podmínky: (1) jde o orgán moci výkonné [či jiný typ orgánu uvedený v § 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]; (2) tento orgán rozhoduje o právech a povinnostech fyzických a právnických osob; (3) rozhodování se děje v oblasti veřejné správy (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, č. j. 4 Ans 9/2007–197, č. 1717/2008 Sb. NSS). Naproti tomu pravomoc civilních soudů je specifikována v § 7 odst. 1 o. s. ř., podle něhož v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (obdobně srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 11. 2009, č. j. 1 As 9/2009–86).“
45. Z podání žalobce je zřejmé, že se domáhá po žalované zaplacení částky, které jí vyplatil insolvenční správce z konkurzní podstaty (dle žalobce neoprávněně), tímto postupem však nebylo dotčeno žádné veřejné subjektivní právo žalobce, posouzení otázky správnosti vyplacených částek v rámci insolvenčního řízení nespadá do pravomoci soudů ve správním soudnictví.
46. Podle § 46 odst. 2 věty první s. ř. s. *soud návrh odmítne, domáhá-li se navrhovatel rozhodnutí ve sporu nebo v jiné právní věci, o které má jednat a rozhodnout soud v občanském soudním řízení, anebo domáhá-li se návrhem přezkoumání rozhodnutí, jímž správní orgán rozhodl v mezích své zákonné pravomoci v soukromoprávní věci.*
47. Soud tedy nárok žalobce na zaplacení bezdůvodného obohacení ve výši 60 350 Kč s úroky z prodlení za dobu od 1. 1. 2022 do zaplacení odmítl (výrok II).
48. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud výrokem III. v souladu s ust. § 60 odst. 1 s. ř. s., žalobce nebyl ve věci úspěšný, žalované žádné náklady nevznikly. Podle § 60 odst. 3 s. ř. s. pak žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, pokud je žaloba odmítnuta.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. S.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Odmítl-li žalobu soud, který rozhoduje podle zvláštního zákona věci správního soudnictví, protože šlo o věc, kterou soudy projednávají a rozhodují v občanském soudním řízení, a došla-li soudu příslušnému k občanskému soudnímu řízení do jednoho měsíce od právní moci usnesení žaloba v této věci, platí, že řízení o ní je u soudu zahájeno dnem, kdy soudu došla odmítnutá žaloba (§ 82 odst. 3 o. s. ř.).

Žalobce tak může ve lhůtě do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podat žalobu k místně příslušnému soudu, který je věcně příslušný rozhodnout jeho soukromoprávní spor (§ 46 odst. 2 s. ř. s., § 9 o. s. ř.).

Soud dále zdůrazňuje, že podle § 42, 43 odst. 1 o. s. ř. musí mít žaloba určité náležitosti, musí být mj. zřejmé, čeho konkrétně se žalobce domáhá, po kterém subjektu a na základě jakých konkrétních skutečností, nesmí existovat rozpor mezi žalobními tvrzeními a navrhaným petitem.

Praha 15. února 2024

JUDr. Lenka Loudová v. r.
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje J. S.